

Hollandsch Diep met een blik op de Biesbosch in de verte.

Bestandsopname Benedenrivieren verdient vervolg

TEKST
Björn Schutz

BEELD
Arno van 't Hoog
Wageningen Marine Research,
Shutterstock

Visstand na jaren weer in kaart gebracht

Deze zomer verscheen het rapport over de visstand in de Benedenrivieren. De betrokkenheid van sport- en beroepsvisserij was minstens zo belangrijk als de opgedane kennis, stelt Björn Schutz, directeur Sportvisserij Zuidwest Nederland. Maar hoe nu verder? Wanneer wordt dit onderzoek bijvoorbeeld herhaald en zijn partijen op termijn bereid om vangstgegevens te delen?

Wetenschappelijk onderzoek is onmisbaar, want hoe sterk de standpunten van sport- en beroepsvisserij ook van elkaar verschillen: we baseren ons op dezelfde rapporten en construeren daaruit een beeld van de situatie onder water. Maar als je je baseert op een zeven jaar oude bestandsopname, wat is dat beeld dan nog waard? Het meest recente rapport van de situatie in de Benedenrivieren voor het onderzoek van 2019 dateerde uit 2012. Omdat met het verstrijken van de jaren elk onderzoek geleidelijk minder relevant wordt, was het hoog tijd voor een update. Ook de Raad van State stelde in de kantlijn van de procedure

van Sportvisserij Zuidwest Nederland tegen verleende visvergunningen dat actualisatie een goed idee zou zijn. Het ministerie van LNV heeft dat opgepakt. Onderzoeksbureau ATKB kreeg opdracht voor de uitvoering, en Wageningen Marine Research (WMR) tekende voor de analyse van de gegevens.

Draagvlak

Naast dataverzameling was participatie een belangrijk doel, omdat het een breed gedragen onderzoek moest worden. De voorkant van het proces kreeg veel aandacht door inspraak en openheid te geven over methoden en

waarborgen van het onderzoek. Dat is iets waar wij samen met alle partijen – beroepsvisserij, ministerie van LNV, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, Wageningen Marine Research en ATKB – over hebben meegedacht. Konden we het draagvlak optimaliseren? Daar zijn we volgens mij in geslaagd, en tegelijkertijd hebben we de objectiviteit van dit onderzoek gewaarborgd. Eerder, op 15 juli 2021, is hierover gepubliceerd op de website van Sportvisserij Zuidwest Nederland (met een link naar het rapport) en op social media. Bij bemonsteringen lag in het verleden meer de nadruk op het veldwerk en

de analyse. Het belangrijkste is niet alleen het vissen, maar ook het overleg vooraf over de werkwijze. Je moet stakeholders vroeg een plek geven. Als je geen betrokkenheid en akkoord hebt aan de voorkant over het proces, dan ga je dat op het eind voelen in draagvlak voor de uitslag van het onderzoek.

Betrokken sportvisser

In september 2019 heeft Sportvisserij Zuidwest Nederland een informatie-bijeenkomst met geïnteresseerde sportvisserij gehouden in Drimmelen, waarbij we de conceptkaarten met voorgenomen trekken van het visserij-onderzoek aan de muur hebben gehangen. We legden letterlijk alles op tafel. Mensen van WMR en ATKB waren daarbij aanwezig en iedereen die het wilde kon vragen stellen en opmerkingen maken. Moet het anders? Ontbreken er zaken? Ik merkte aanvankelijk een afwachtende houding, maar de conclusie van het gesprek was niet: Sportvisserij Zuidwest Nederland, wat zijn jullie in vredesnaam van plan?

Sport- en beroepsvisserij kregen bovendien een rol in het onderzoek. Beroepsvisserij stelden hun schepen beschikbaar voor het vissen met de zegen en de stortkuil onder supervisie van medewerkers van ATKB. Sportvisserij werden uitgenodigd om mee te varen. We hebben onze leden meegegeven: 'je bent aan boord te gast als ambassadeur en waarnemer van de sportvisserij, gedraag je daarnaar.' Tegelijkertijd waren ze, eenmaal op het water, een beetje tot elkaar veroordeeld. Dan sta je als sportvisser opeens aan boord bij een beroepsvisser, waarvan je misschien al jaren wat hebt gevonden. Je kunt het gesprek bijna niet ontlopen.

Voldoende vertrouwen

Aanvankelijk was het een beetje aftasten, begrijp ik van de mensen die mee zijn geweest. Hoewel verbroedering een te groot woord is, kregen we van sport- en beroepsvisserij positieve feedback. Het heeft de verhoudingen zeker niet verslechterd en is eerder een kiempje geweest om verder met elkaar in gesprek te komen. Dat is los van de meetresultaten in mijn ogen

Het heeft de verhoudingen zeker niet verslechterd en is eerder een kiempje geweest om verder met elkaar in gesprek te komen

ook een heel belangrijke uitkomst, want het biedt perspectief. Toen ik in 2017 begon op deze positie, lagen de verhoudingen echt anders. Mijn kast stond vol met juridische dossiers van procedures bij de Raad van State, waar we herhaaldelijk ongelijk kregen met onze bezwaren tegen afgegeven visvergunningen. Na jaren juridische strijd was alle zuurstof uit de kamer en was samen met beroepsvisserij kijken hoe het verder moest niet eenvoudig. De afgelopen jaren is het contact geleidelijk verbeterd. Dat dit onderzoek er is gekomen, laat ook zien dat iedereen voldoende vertrouwen heeft om zo'n onderzoek gezamenlijk te doen.

Impact van visserij

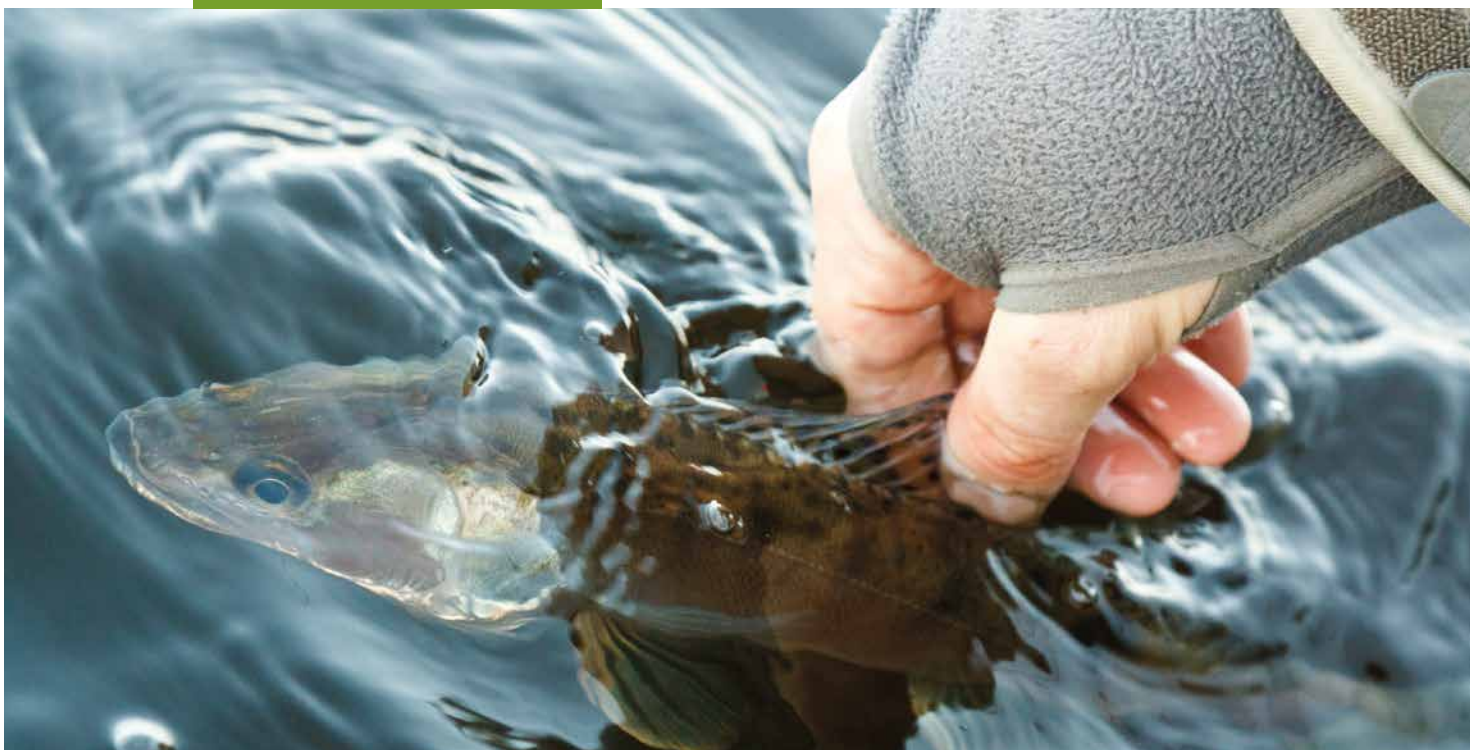
Het overkoepelende beeld uit de bemonstering is dat er op de Benedenrivieren op het eerste gezicht een over het algemeen gezonde visstand zit, schrijven de onderzoekers in het rapport. Dat is inderdaad nogal voorzichtig geformuleerd, maar het volgt uit de aantallen, lengtes, leeftijden en conditie van de gevangen

vis. Het is ook het beeld van een visserijdeskundige en een statisticus/data-analist van Sportvisserij Nederland, die net als andere partijen commentaar mochten leveren op het conceptrapport. De interpretatie van vangstgegevens is niet mijn expertise, maar het is nu wel mijn conclusie. Ik heb vooraf gezegd: als ik teken voor deze onderzoeksopzet, dan omarm ik de uitkomst.

Dat wil niet zeggen dat er geen discussie mogelijk is over betekenis van verschillen per waterlichaam en de toestand per vissoort. De visstand is over het algemeen gezond, maar omdat die verschilt per waterlichaam kun je het gebied niet als één geheel benaderen. De Benedenrivieren zijn bovendien een open, zeer dynamisch systeem, met veel invloeden van waterkwaliteit en doorzicht. Het rapport heeft bovendien enkele beperkingen. Een van de vragen was: wat is de impact van de visserij? We wisten op voorhand dat het heel moeilijk zou worden om daarop een antwoord te vinden. ➤

In het najaar van 2019 is een groot visbestandonderzoek uitgevoerd.

Bij catch & release kan vangstregistratie extra inzicht in de visstand geven.

Inzicht in vangstgegevens

De beroepsvisserij heeft logischerwijs impact, maar de sportvisserij ook. Bijvoorbeeld omdat sportvissers soms vis meenemen of omdat niet elke gevangen en teruggezette vis het overleeft. Verschillende visserijvormen hebben dus gevolgen en vangst- en onttrekkingsdata kunnen daar meer over vertellen. Er zijn echter meer invloeden, zoals klimaatverandering, doorzicht en waterkwaliteit.

Hoe zou je meer inzicht kunnen krijgen? Wat daarin de weg voorwaarts is, moeten we de komende jaren met elkaar gaan beproeven. Beroepsvissers hebben een boekhouding maar dat is bedrijfsvoering die je mede om concurrentievervalsingen niet direct op tafel legt. Sportvissers ervaren hun tijd aan de waterkant als vrijheid, waar je liever geen administratie of logboek aan koppelt. Toch is het delen van

bepaalde gegevens een manier om op langere termijn te groeien naar een model waarin je op basis van trends in vangstgegevens steeds betere analyses en beleid kunt maken.

Gevoeligheden oplossen

Als je elkaar voldoende vertrouwt, kun je op basis van die inzichten zelfs vooraf afspraken maken over beperking én verruiming van vangsten op een water. Op het Volkerak-Zoommeer delen beroeps- en sportvissers al een aantal jaren hun vangstgegevens. Als de visstand goed is, krijgt de beroepsvisserij meer ruimte om vis te onttrekken en het omgekeerde is ook mogelijk. Het Volkerak-Zoommeer verschilt in talloze opzichten van de Benedenrivieren, maar het gaat om het principe: dat moeite doen om gegevens te delen bijdraagt aan duurzaam beheer van de visstand.

Want stel dat we als sportvisserij simpelweg weigeren daaraan mee te doen. Dat is geen vertrouwenwekkend signaal, als je beroepsvissers vraagt om meer inzicht te geven. Als hengelvangstregistratie nodig is om andere partijen te bewegen tot meer openheid, dan is dat mij het wel waard om een klein stukje vrijheid op te geven – bijvoorbeeld via een meldings-app. Natuurlijk willen sportvissers hun favoriete visstek niet prijsgeven, en beroepsvissers willen naar ik verwacht geen grote, extra administratieve druk.

Die gevoeligheden moet je vooraf oplossen. Als we maar een systeem kunnen ontwerpen wat voldoende representatief en robuust is. Ook hier geldt dat vertrouwen en commitment om mee te werken minstens zo belangrijk zijn als de data die je verzamelt. Als we behoedzaam kleine stapjes in die richting kunnen gaan zetten, dan beschouw ik dat als de rente van de investering in dit onderzoek.

Gematigd positief

Natuurlijk wordt de toekomst geen utopie. In de praktijk zal altijd discussie en dynamiek bestaan tussen sport- en beroepsvisserij. Maar ik zou wel willen verkennen hoe andere partijen daar

Als je elkaar voldoende vertrouwt, kun je zelfs vooraf afspraken maken over beperking én verruiming van vangsten op een water

Metten is weten; bestandsopname in december 2019.

naar kijken. Als sport- en beroepsvisserij inzicht geven in hun impact, ontstaat een duidelijker beeld waar beiden voordeel van hebben, doordat je betere keuzes kunt maken. Zien we dat gezamenlijk belang? De voorbije jaren hadden wij als sportvisserijorganisatie een negatiever beeld van de visstand en een daarbij passende politieke boodschap. Het nieuwe onderzoek levert een gematigd positieve conclusie: het goede nieuws is dat de visstand in z'n algemeenheid niet slecht is. Voor de snoek en de baars is dat wat wankeler. De visstand zou je een zesje kunnen geven, en wellicht kunnen we er met elkaar de komende jaren een zeven van maken. Hoe dan ook kunnen totaal verschillende werkelijkheden niet meer naast elkaar bestaan. Beweren dat de visstand in het Benedenrivierengebied supergoed is óf hopeloos slecht, is niet vol te houden.

Discussie met achterban

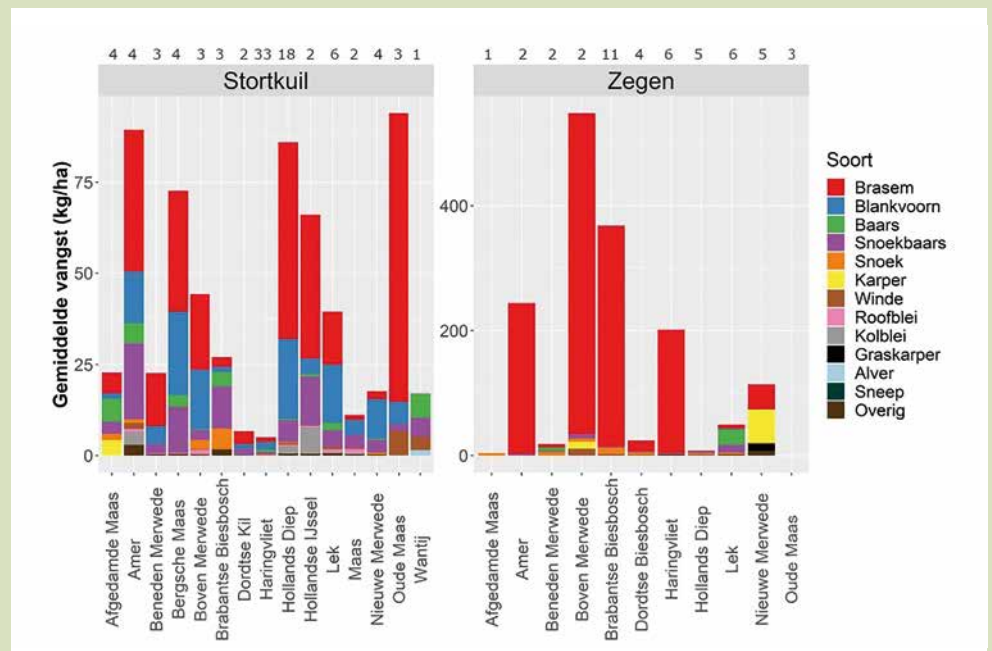
Net als bij de aanloop naar het project willen we een afrondende bijeenkomst organiseren, maar door corona is dat tot nu toe nog niet gelukt. Op zo'n avond gaan we de data op hoofdlijnen presenteren. Bijvoorbeeld: welke tien punten springen eruit? Zo kom je weer met elkaar in gesprek. Dan gaat het

Blik op de Benedenrivieren

"Het overkoepelende beeld is dat in het benedenrivierengebied als geheel een op het eerste gezicht gezonde visstand zit, met een gevarieerde lengtestructuur. Snoekbaars, brasem en blankvoorn domineren op de meeste plekken de visstand. De doorgaans algemene en wijdverbreide soort baars werd in geringere hoeveelheden aangetroffen. De brasemstand lijkt op basis van de Rijkswaterbemonstering te zijn afgenomen, met name oudere brasem komt minder vaak voor dan voorheen. Het is op basis van dit onderzoek niet te zeggen in hoeverre veranderingen in de voedselbasis en/of visserij hier mogelijk aan hebben bijgedragen.

Het wordt aanbevolen om de wateren en deelgebieden apart te blijven bemonsteren. Om een goed beeld te krijgen van de impact van de beroeps- en sportvisserij op de bestanden is het echter ook noodzakelijk nauwkeurige informatie over de visserijinspanning en vangstgegevens te hebben. Ontwikkelingen in vangstinspanning en vangstsucces van zowel sport- als beroepsvisserij zijn belangrijk om de ontwikkelingen in de visstand te kunnen duiden."

Bron: Vismonitoring Benedenrivieren – op weg naar een breed gedragen kennisbasis. Wageningen University & Research rapport C047/21.

Gemiddelde gevangen dichtheden (kg/ha) per soort, per tuig en per water. Cijfers bovenaan geven het aantal trekken per water weer.

ook over beelden van visstand op de verschillende wateren en dan zou er best discussie los kunnen komen. Ik hoop echt dat we een veel grotere zaai nodig hebben dan de vorige keer. Des te groter is de kans dat als het publiek overtuigd is, dit verhaal zich verder kan verspreiden.

Dit is de basis van wat we nu weten maar met het verstrijken van de tijd neemt de relevantie van het rapport wederom onvermijdelijk af. Daarom zou het funest zijn als we tien jaar wachten op de volgende bestandsopname. De timing heeft natuurlijk

te maken met politiek draagvlak en budget, want het is gewoon heel kostbaar. Maar we hebben nu één keer gemonitord en om iets te kunnen zeggen over trends, dan moet je het frequenter doen – en liefst per waterlichaam. 2024 is een beter moment dan 2029. ■